

UKEN SOM GIKK (5. - 11. okt.)

På vestfronten samler interessen seg fortsatt om operasjonene på nordflanken, og da særlig om de to tyngdepunkter Aachen og Nijmegen-avsnittet. Ved Nijmegen-Arnhem har selve kampvirksomheten riktignok ikke vært så bemerkelsesverdig i det siste, men mange tegn tyder på at det her foregår en ganske kraftig oppladning. Det er også interessant å legge merke til at det i dette avsnitt har funnet sted en kraftforskyvning nordover, idet amerikanske tropper har overtatt den sørlige del av britenes sektor, hvilket vil si at britene får til disposisjon større styrker enn tidligere pr. frontkilometer. Alt tyder på at planen om et gjennombrudd over Lek mot den westfalske slette ikke er oppgitt, selvom det første forsøk ved Arnhem ikke førte fram.

I nær operativ sammenheng med forberedelsene i Nijmegen-avsnittet må man se amerikanernes voldsomme offensive virksomhet ved Aachen, og det er meget som taler for at de to sektorer vil komme til å spille en liknende rolle som Caen-St. Lo i Normandislagets første fase, bare det at det denne gang er vel så sannsynlig at det blir amerikanerne ved Aachen som har fått seg tildelt den oppgave å bli den "arbeidende fløy", som når øyeblikket er inne gjør gjennombruddet og foretar omfatningen av fiendens flanke.

Den amerikanske 1. arme har i ukens løp oppnådd betydelige resultater tross det desperate tyske forsvar i Aachen-avsnittet. En rekke landsbyer som Merkstein, Alsdorf, Blumerts og Hesweiler er erobret, og det ser ut til at man har kunnet gjøre et dypt innbrudd, om ikke et gjennombrudd av Vestvollens hovedverker i dette avsnitt. Selve byen Aachen er blitt gjenstand for en dobbelt omfatning, og den 10. okt. lukket knipetangens kjever seg definitivt om byen. Kommandanten fikk et ultimatum, hvis tidsfrist utløp den 11. om formiddagen; han fikk valget mellom å kapitulere eller å få byen utslettet. Oppfordringen til å kapitulere ble avslått, og et voldsomt konsentrisk artilleriild og et nytt luftbombardement satte inn, samtidig som det er gatekamper i forstedene, hvor amerikanerne bl.a. sender inn mot tyskerne sporvogner fullastet med sprengstoff.

Den britiske korridor gjennom Nederland er ytterligere utvidet mot øst og vest (i retning av Hertogenbusch og Tilburg, som engelskmennene står 4 km fra). Størst interesse knytter det seg imidlertid til kanadiernes bestrebelser for å rense Scheldemunningen, slik at de allierte kan ta i bruk Antwerpens store, intakte havn. De kanadiske bruhoder på nordbredden av Leopoldkanalen er forenet til en sammenhengende front hvor det øves et økende press på tyskerne, som dessuten er blitt angrepet i ryggen ved en kanadisk landgang den 9. okt. på Scheldemunningens sørbred, 8 km vest for Terneuzen. Nordenfor munningen er kanadierne rykket fram til det smale eid som forbinder halvøya Beveland med fastlandet og står like foran Bergen og Zoon. Samtidig representerer oversvømmelsene på Walcheren og kraftige luftangrep der et økende press på de tyske styrker. Alt i alt befinner det seg i traktene om Scheldemunningen ca. 30 000 tyskere, hvis retrettveier til lands er fullstendig avskåret og hvis muligheter for evakuering sjøveien er høyst problematiske. Tyskerne yter imidlertid ennå en forbitret motstand, fullt klar over den strategiske betydning av Antwerpens havn.

I Moselle-avsnittet har den 3. amerikanske armé hatt en del framgang mellom Metz og Nancy, men den ventede store høstoffsensiv er ennå ikke kommet igang for alvor her. Forøvrig er vestfronten f.t. preget av den voldsomme oppmykning av tyskernes fremre og bakre linjer gjennom luftbombardementer i hittil uhørt målestøttokk (se nedenfor).

Østfronten er preget av en meget livlig og vellykket aktivitet på fløyene, i Baltikum og Ungarn. Etter opprensningen i Estland satte russerne igang en storstilet offensiv over hele fronten i Latvia og Litauen, og kunne den 9 okt. melde om et avgjørende gjennombrudd. Det synes senere å ha utviklet seg til en fullstendig katastrofe for det tyske forsvar, idet den røde ar-

me har brutt igjennom til Östersjøen både nord og sør for Memel, bl.a. ved Kurisches Haff, 12 km fra den østpreussiske grense. Lengre sørøst står russerne 30 km fra Tilsit, og i nord rettes det voldsomme angrep mot Libau og Riga, likesom landgangen på Ösel har ført til meget vesentlige resultater. Slik stillingen er nå, befinner de tyske baltiske armeer seg i en overordentlig utsatt stilling, avskåret som de er fra sin landverts forbindelse med hjemlandet. Det dreier seg om i alt 150 000 mann som er henvist til en høyst usikker evakuering sjøveien, med få brukbare havner, knapp tonnasje og utsatt for den russiske östersjöflåtes angrep.

I Ungarn har den russiske frammarsj i det siste ikke vært mindre sensasjonell. Over bred front har det funnet sted et gjennombrudd av de tysk-ungarske stillinger, og et stöt fra Orodea Mare (Grosswardein)-avsnittet over Szolnok har ført russerne fram til vestbredden av Tisza (Theiss) og til et punkt bare 80 km fra Budapest. Lengre nord står russerne ved Debrecen, hvis jernbaneforbindelse med hovedstaden er avbrutt, og i sør støter de fram over Szeged. Alt tyder på at vi nå er vitne til et fullstendig sammenbrudd av forsvaret i Ungarn, og en utvikling i likhet med den som fant sted i Romania i august ville ikke overraske. Situasjonen virker særlig truende for tyskerne når man tar med i betraktning den store partisanreisning i Slovakia og det russiske trykk her gjennom passene i Beskidene. Sammen representerer de to offensiver en regulær, veldig knipetang-operasjon mot Ungarn og Slovakia, og et tysk sammenbrudd her kan snart få overordentlig vidtrekkende følger, idet det åpner veien for russerne til Österrike og "den böhmiske bastion", strategiske posisjoner av avgjørende betydning under sluttkampen mot Tyskland.

I Jugoslavia har russerne og Titos styrker hatt ytterligere framgang under offensiven mot Beograd, som behersker tyskernes viktigste retrettlinje fra Balkan. Angripene står nå bare 14 km fra den jugoslaviske hovedstad, og jernbanene Nisj-Beograd og Beograd-Budapest er avskåret. De ca. 20 tyske Balkan-divisjoners muligheter for å ta seg tilbake til de tyske hovedstyrker må etter dette - og etter utviklingen i Ungarn - anees som meget ringe.

I Hellas og Albania har det funnet sted en britisk landgang av større dimensjoner. Patras, Nauplion og Korinth er besatt, det samme gjelder en rekke av øyene.

I Finland fortsetter kampene mellom tyskere og finner i nord. Tyskerne gjorde et forsøk på å ta tilbake Torneå og Kemi, men begge byer er nå fast i finnenes hender, og fremrykningen fortsetter mot tyskernes hovedbasis i Rovaniemi.

For Norges strategiske stilling har Finnlands kapitulasjon fått stor betydning. Man regner at det fra før av befant seg tyske styrker i Norge på til sammen ca. 200 000 mann. Til dem kommer ca. 100 000 mann, hvis eneste retrettvei går gjennom Norge, likesom det er ca. 25 000 tyske sivile og vel 50 000 krigsfanger i Norge. Det er naturligvis et viktig mål for de allierte å hindre disse styrker eller noe vesentlig del av dem å komme tilbake til Tyskland og nyttiggjøres i forsvaret der. Det er bakgrunnen for den advarsel den allierte overkommando sendte ut den 11. okt. om at alle fartøyer som går i norske farvann, uansett størrelse og art, vil bli angrepet. Hensikten er å lamslå all sjøverts trafikk i disse farvann, idet man under de rådende tonnasjeforhold må rogne med at en ganske vesentlig del av fartøyene går i tysk interesse, og det er praktisk umulig å skjelve mellom fiskebåter, fartøyer i tysk eller norsk fart osv. Det er klart at dette skritt vil kunne få meget følelige følger for vår forsynings situasjon. Det minner igen om at vi er inne i krigens alvorlige slutfase, som kan komme til å kreve ofre av alle, stridende som ikke-stridende. På det politiske område knytter interessen seg først og fremst til Churchill's og Edens besök i Moskva som ble medt den 10. okt. Forhandlingene

dreier seg bl.a. om den avsluttende offensiv mot Tyskland, om det polsk-russiske spørsmål og om forholdene på Balkan, hvor vestallierte og russiske tropper snart vil møtes. Fra konferansen i Dumbarton Oaks (USA), hvor de fire stormaktene har forhandlet om etterkrigstidens sikkerhetssystem, er det sendt ut en meddelelse om de foreløpige planer for en organisasjon som skal erstatte Folkeforbundet. Vi skal senere komme nærmere tilbake til den Krigen i luften: Uken åpnet med den største all. luftaktivitet siden krigen begynte; under vedholdende og kraftige angrep, dag og natt, ble det i løpet av 60 timer (mellom torsdag og lørdag) kastet ned 30 000 tonn bomber mot Tyskland. I løpet av de 24 timer som gikk ut lørdag kveld angrep over 8000 all. fly Tyskland og tyske mål. 4800 tunge bombefly ledsaget av 2000 jagere var over Tyskland i samme tidsrom og ytterligere 2000 maskiner støttet operasjonene i Holland. De all. styrker angriper fra England, Frankrik Italia og Russland, og de oppnår derved en effektiv splittelse av det tyske jagerforsvar. Luftwaffe har ikke nok jagere til å holde de all. masseanfall borte og kan ikke engang begrense dem. Tyskerne kan heller ikke sette sin lit til været, da de all. bombeflys instrumentsikter også tillater bombing fra stor høyde i usiktbart vær. Hvert angrep skjer over et ganske kort tidsrom, og dette gjør bombing mer effektiv enn et artilleribombardement. Ved siden av den konsentrerte bombing av industri- og transportnåler merker vi oss den spesielle teknikk RAF har utviklet i ødeleggelsen av demninger og diker. I forrige uke tønra de engelske flygere mange kilometer av Dortmund-Ems-kanalen, og i denne uken har en ny Möhne-katastrofe rammet Tysklands vannveier ved sprengningen av de store dammer i øvre Rhinen ved Kembs, n.v. for Basel. Den betydningsfulle og varige virkning som ødeleggelsen av disse reguleringsdammer får for Tysklands samferdsel er uoverskuelig, og disse resultater oppnås ved innsats av ganske små styrker. Ved Kembs ble således dammene ødelagt av 13 Lancasterfly uten tap. Øya Walchoren som har en strategisk viktig beliggenhet ved innløpet til Antwerpen, har RAF også delvis satt under vann ved å bombe dikene rundt øya. Det britiske flyvåpen har i denne uke meddelt at RAF siden krigens begynnelse ialt har kastet 600 000 tonn bomber, hvorav 300 000 tonn mot Tyskland. Av disse er 120 000 tonn kastet i 1. halvår 1944. Mange beregninger er gjort om hvor lenge tyskernes krigsindustri og samferdselssystem kan tåle den allierte bombing uten å bryte sammen og hvor lenge det tyske folks moral vil holde. Det har vært hevdet at dersom de allierte kunne legge 60 større tyske byer i grus, ville tyskerne bli nødt til å strekke våpen. Med den nåværende takt i bombing er det meget som taler for at dette mål kan nåes i år.

Ukens statistikk: Okt. 5. Under nattangrep mot Vesttyskland ødelegger RAF 47 lokomotiver, 414 jernbanevogner og bryter jernbanelinjer på 66 steder; mineutlegging bl.a. i Oslofjorden, 4 fly savnes. 1000 tunge am. bombefly med sterk jagereskorte angriper jernbanemål i Köln og Rheine og flyplasser ved Hanndorf, Faderberg, Lippstadt og Münster-Loddenheide i Rhinland, 2 tyske jagere viste seg og ble skutt ned, 14 tyske jagere ødelagt på bakken 13 bombere + 5 jagere savnes. Am. Liberators angriper igjen oljecentralk Balik Papan på Nederlands Borneo, 40 jap. Zero jagere går opp til forsvar, 19 skutt ned, am. tap 7 bombefly. Okt. 6. Store RAF bombestyrker kaster om natten 350 000 brannbomber + 2 tonnns sprengbomber mot jernbaneknutepunktet Saarbrücken, store branner, andre br. fly mot mål i Vesttyskland & Berlin, Rhennania oljeraffinerier i Harburg og flyplasser ved Hamburg og sjøflybasis i Pommern hvor 39 sjøfly ble ødelagt. Over Berlin 100 tyske jagere opp, ellers ingen jagermotstand. 20 tyske jagere skutt ned, 19 am. bombere + 10 jagere savnes. RAF angriper med tunge bombefly og jagere synt. oljeanlegg i Ruhr. 13 br. Lancasters ødelegger Kempsdammen ved øvre Rhin med 6 tonnns bomber. Taktiske styrker fra baser bak fronten foretar 1500 innflyvninger mot tyske mål i Holland. Luftwaffe gikk opp med ialt 100 jagere, 7 tyske fly skutt ned, 5 all. maskiner savnes. Okt. 7. 1000 tunge br bombefly angriper om natten Dortmund (1500 tonn), Bremen (1000 tonn), Berlin og Ludwigshafen, store branner, 12 maskiner savnes. 1400 tunge am. bombefly + 1500 jagere angriper synt. oljeanlegg i Ruhr, Krupp tankfabrikker i Magdeburg, lokomotivfabrikker i Kassel, depoter og flymotorfabrik-

ker i Leipzig og Stettin. 700 tunge RAF bombefly angriper Emmerich og Kleve i Siegfriedlinjen. 200 tunge br. bombefly angriper og kaster hundrevis av tonn bomber mot diker på Walchoren. Fra Italia angriper 800 tunge am. bombefly med jagereskorte oljeraffinerier i Wien, jernbanemål i Budapest og flyplasser i Ungarn. Am. skjöt ned 49 tyske fly, egne tap 51 bombere + 15 jagere. Russiske fly foretar hardt angrep mot Memel og Breslau. 200 am. bombefly angriper den jap. garnison (60.000) mann på Rabaul, nytt angrep mot Balik Papan. Okt. 8. Store taktisk styrker fra det am. 9. flykorps angriper tyske flyplasser bak Siegfriedlinjen. 64 tyske fly skutt ned og 49 skadet. 300 all. lette bombefly angriper broer og depoter bak de tyske linjer i vest. Okt. 9. 1100 tunge am. bombefly + 1000 jagere angriper Schweinfurt, Koblenz og Mainz, ingen jagermotstand, 2 tyske fly ødelagt, egne tap 5 bombefly + 3 jagere. Mosquitoes og Beaufighters senker 2 middelstore handelsskip under angrep på tysk konvoi utenfor Norskokysten. Alle maskinene vandra tilbake, (tyskerne lyver og sier at de skjöt ned 9 br. fly, men innrømmer tapet av fartøyene). Tyske sambandslinjer i Hellas og Albania bombet av all. fly fra Italia. Okt. 10. Store styrker Halifax bombefly med nattjager- eskorte angriper stål- og trafikkentret Bochum og Wilhelmshafen, store branner, 7 maskiner savnes. Tunge bombefly angriper de yttre forsvarsverker ved Bologna, Riga og Libau bombet. Okt. 11. Amerikanske flåte- og flystridskrefter angriper Riu-kiu-øyene mellom Japan og Formosa, 12 japanske handelsskip senket og ytterligere 26 senket eller skadet, 89 japanske fly skutt ned. Amerikanerne tapte ingen krigsskip og bare få fly. Nytt amerikansk angrep mot Balik Papan. Mosquitoes nattangrep mot Köln og amerikanske fly bomber om dagen Köln og Koblenz.

- 0 -

Flyangrepet på Bergen nylig var rettet mot den store tyske ubåtbasis i Laksevåg. 6 ubåter ødelagt, 1 titusentønner og 2 andre skip senket, en flytedokk og et reparasjonsverksted ble totalt ødelagt. Likesom det ble en rettet betydelig skade på andre viktige tyske anlegg. Desverre gikk også mange norske menneskeliv tapt, man regner med 160-200, bl.a. en rekke barn på Holen skole som ligger bare 150 meter fra ubåthavna og som luftvernmyndighetene visstnok hadde nedlagt innsigelse mot ble benyttet som skole. Ubåthavna i Bergen er nå en av tyskernes aller viktigste baser for denne krigføring. Tidligere hadde de sine hovedbaser på den franske Atlanterhavskyst, i Brést, Lorient, St. Nazaire og La Palice. Nå er de sett ut av spillet, og på grunn av den britiske hjemmeflåtens operasjoner i Nordsjøens trange farvann er det meget vanskelig effektivt å utnytte basene i Helgolandsbukta. Som brukbare utgangspunkter for ubåtoperasjoner i Nordsjøen og Atlanterhavet gjenstår da bare basene i Norge, (Bergen og Trondheim), hvorfra det er lettere å komme ut i åpen sjø. - Som vanlig, har tyskerne også i Bergen bygget opp sine krigsviktige anlegg så nær innbyggernes hjem og arbeidssteder at den allierte - nødvendige - bombing desverre også går ut over sivilbefolkningen. - 0 -

De gjenværende norske offiserer er nå i farsesenen. Det er derfor gått ut parole om at alle krigsskoleutdannede offiserer som fremdeles er på fri fot, skal gå i dekning og holde seg i dekning inntil videre. Det gjelder både vernepliktige og fastlønnte offiserer.

I en annen parole innskjerpes taushetsplikten ikke bare overfor sjøfolk og militær, men også overfor hjemmefronten. Det er bedre å holde munnen lukket å la folk tro at du er en tosk, enn å åpne den og gjøre det klart at du er det. - 0 -

Den franske regjering har besluttet å utvide den rådgivende forsamling til ialt 246 medlemmer, 149 for motstandsbevegelsen hjemme, 25 for motstandsbevegelsen ute, 60 fra det gamle parlament og 12 fra imperiet. Den utvidede forsamling vil ha sitt første møte den 7. november.

- 0 -

Distribusjonen av de fire aviser er lagt opp etter en stråleformet plan. Det som det gjelder er å få laget hver eneste linje i strålebunten så lang som mulig, slik at det område som dekkes blir så vidstrakt som mulig. På den måten håper vi å kunne få dekket hele landet med et nett av strålebunter. Har du gjort alt du kan for å føye nye ledd til linjen av lesere?

Frankrike på skilleveien.

Et av de mest fremtredende trekk i den nazistiske "hvordning" av Europa var samarbeidet mellom Vichy og Berlin. Nepp i noe annet besatt land var defaitismen i den første tid så sterk som i Frankrike, fordi sammenbruddet var så totalt, skuffelsen så stor. Og ikke i noe annet land - en delte av vasallstatene kanskje unntatt - var det så mange quislinger blant ellevets og politikkers ledende menn. Berlin utnyttet dette til siste sekund og forsøkte å gi inntrykk av at Frankrike nærmest var blitt medkrigsstat på tysk side, - her kunne de også støtte seg på ganske sterke antisosialistiske strømninger innen visse franske kretser. Ettersom nazistene av og til hadde sin sanne karakter og håpet om alliert seir igjen ble levende, foretok de det imidlertid en forandring. Quislingene - collaborationistene - ble en isolert gruppe; de likgyldige og selvoppgitte ble fiendtlige overfor tyskerne og Laval, og de aktive bygget opp en av Europas mest imponerende motstandsorganisasjoner både politisk og militært. De militære begivenheter i sommer har utvetydig vist at Vichy var en myte, at det franske folk som alle andre folk i Europa har sagt nei til nazismen. Laval-Pétain-regimet er feid bort fra Jordens overflate. De Gaulle og motstandsbevegelsen har makten.

Men hva vil det si? Hvilken retning kommer den politiske utvikling i Frankrike til å ta? Hvordan vil det franske folk reagere på de erfaringer underlaget, kampen og seieren har gitt det?

Spørsmålet er overordentlig interessant og viktig for bedømmelsen av Europas politiske framtid overhodet, men desverre foreligger det hittil bare et nokså sparsomt materiale å dømme etter. For det første har Frankrike hittil i overveldende grad vært opptatt av den militære innsats og det mest presserende gjenreisningsarbeid, det har vært lite av tid og krefter til overs for en politisk debatt. For det annet er det p.g.a. de mange reiseoppgaver og korrespondentenes arbeid, forholdsvis lite vi har fått høre om utviklingens politiske side.

En ting synes imidlertid klar: Kampen har utløst meget sterke krefter i det franske folk. Den folkereisning man opplevde i Paris da de allierte tropper nærmet seg byen og de nådeløse oppgjør med quislingene viser at den lenge oppdemmede politiske energi i de franske masser har en voldsom kraft. Spørsmålet er hvilken retning den kommer til å ta, hvor raskt og hvor lett den vil la seg kanalisere så den kan utnyttes i gjenreisningsarbeidet på en positiv, byggende måte. De gamle bånd og stengsler ble sprængt som av en uimotståelig naturkraft; det gjaldt ikke bare naziststyret og dets tiltak, men også meget av det som den provisoriske de Gaulle-regjering hadde forberedt. Den fri presse var således med et slag en faktor, det trengtes ingen lovbestemmelser for å gjøre slutt på quislingpressen, den forsvant som ved et tryllelag og den fri meningsutveksling kom igang rent spontant, uten hensyn til Alger-regjeringens mange regulerende forordninger.

Når det gjelder de politiske forhold, synes det som om det har foregått en ganske markert forskyvning til venstre. De gamle ledere er for en stor del borte, de nye er yngre folk som er herdet i motstandsbevegelsens skole og ikke viker tilbake for radikale løsninger, og det er betegnende at den Paris-avis som har det største opplag for tiden, er den kommunistiske L'Humanité med 200 000, deretter kommer sosialdemokratenes Populaire med 160 000, mens de øvrige tolv aviser i byen har et samlet opplag av 120 000. Situasjonen er imidlertid ikke så enkel som disse kjennsgjerninger synes å antyde. For det første må man huske på at Paris ikke er Frankrike; hovedstaden med sitt mer lettbevegelige gemytt lar seg langt raskere enn de mange millioner småbønder rive med av en politisk strømning. For det annet er mange av de radikale krav, f.eks. om nasjonalisering av nøkkelindustriene, mer bestemt av patriotiske standpunkter enn av noen prinsipiell forkjærlighet for sosialisme og offentlig drift. Nasjonaliseringen er i første rekke et middel til å straffe quislingene som det fantes mange av både i industrien og storfinansen. For det tredje er den store tilslutning til kommunistene i øyeblikket bestemt mer av nasjonale enn av sosiale

overveielser; man ser ikke først og fremst partiet som en sosial-revolusjonær retning, men som den mest aktive gruppe innenfor motstandsbevegelsen. Kyndige fagtagere mener at partiet heller ikke kommer til å vende tilbake til sin politikk fra tiden før 1939; det blir nepp igjen noen uforsonlig revolusjonær, internasjonaltetisk sekt, men blir nasjonalt og reformistisk, og kommer antakelig til å spille omtrent samme rolle som sosialdemokratene etter 1918, som venstrefløyen i demokratiske kretser.

At det imidlertid har funnet sted en forskyvning til venstre av fransk politikks tyngdepunkt er nepp tvilsomt. Et meget interessant spørsmål i denne forbindelse reiser seg: Hvilken rolle kommer de Gaulle og "gaullismen" til å spille? De Gaulle hørte opprinnelig til de reaksjonære og har utvilsomt på mange måter hullet til autoritære prinsipper, villet spille "den sterke mann", men meget tyder på at han i de senere årene har utviklet seg i demokratisk retning, lært seg å samarbeide og ikke bare kommandere. Generalens personlige popularitet i Frankrike er overordentlig stor, han er personifikasjonen av den seierrike motstandsbevegelse, den ubestridte leder av frihetskampen. Men skulle han vise tegn til å leke med diktaturet, vil hans rolle snart være utspilt. Gaullismen har til nå virket samlende, fordi den symboliserte motstandsviljen, men den har ikke representert noe politisk syn. Det store spørsmål er om den kan utvikle seg til et politisk parti, det samlende, ledende parti i gjenreisningens Frankrike.

På dette spørsmål foreligger det ennå ikke noe svar, og det er vanskelig å lese seg til utviklingstendensene i de Gaulles taler eller i det som foreligger om de gamle partiers politikk. Foreløpig er makten konsentrert hos de Gaulle. Det gamle deputertkammer og president Lebrun (som aldri formått er gått av og som nå befinner seg i det befrikk Frankrike) er skjivet til side - bl.a. fordi så mange av de gamle politikerne har kompromittert seg på den ene eller den annen måte - og makten ligger hos de Gaulle og hans provisoriske regjering, hvor motstandsbevegelsens representanter er de ledende. Avklaringsprosessen vil sikkert ennå ta tid, men ettersom Frankrike faller til ro etter invasjonen og krigshandlingene forlegges til utenfor dets grenser, må gjenreisningsarbeidet komme inn i fastere former og det vil igjen si at det franske folk må ta politiske avgjørelser. Selv om forholdene i Norge delvis er forskjellige, er det grunn til å følge utviklingen med den mest våkne interesse. Franske mennene er på mange måter et politisk begavet folk, og det vil i tilfelle ikke være første gang de peker på nye veier i statskunsten.

- 0 -

Forsyningsproblemet.

Det er all grunn til å se i øynene at forsynings situasjonen her hjemme kan bli kritisk både nå i krigens sluttfase og i tiden like etterpå. Den allierte overkommando gav forleden beskjed om at alle skip i norsk farvann - tansett størrelse eller art - vil bli senket. Det er ikke mulig for flygerne å se forskjell på f. eks. norske ruteskip og tyske troppe-transportskip, og det er en militær nødvendighet å stanse all trafikk mellom Norge og Tyskland. De tyske troppene i landet vårt må korkes inne, settes ut av spillet i sluttkampen om Tyskland. For oss betyr det bl.a. at vi ikke lengre kan gjøre regning med tilførsler utenfra og at våre fiskere ikke kan gå ut. Situasjonen blir forverret ved at tyskernes levnetsmiddel-rekvisisjoner blir stadig større og ved at transportapparatet vårt er overbelastet og delvis ødelagt. Hvis det enn videre kommer til kamphandlinger her i landet, vil antakelig matvaretransporten for en stor del stanse opp, særlig vil det være vanskelig å bringe forsyninger fram til de større byene. Og det vil ta noen tid før forsyningene begynner å strømme inn fra utlandet. - Disse forhold betyr ikke at vi ikke kan klare matvaresituasjonen, men de er en oppfordring til å legge til side all den mat som overhodet er mulig. Ingen må bruke av matlagrene sine nå i den tro at krigen snart er slutt og alle sorger slukt. Og alle må i kritiske situasjoner dele maten sin med dem som ingen har - og ingen mulighet til å skaffe.

Full beskjeftigelse etter krigen.

Fredenskrigen, da den amerikanske vicepresident Henry Wallace i en tale for en tid siden på to forutsetninger: "En demokratisk verdensorden med fred og full beskjeftigelse". Eden har uttrykt det samme på følgende måte: "Det blir aldri varig fred i verden uten et økonomisk system som gir den mann og den kvinne som vil arbeide, muligheter for det".

I en artikkel i forrige nummer "Tid og tanke" gjorde vi rede for den revolusjon i tenkesettet, som har funnet sted under krigen når det gjelder samfundets ansvar for beskjeftigelsen og oppstillingen av full beskjeftigelse som det store fredsmålet. Denne revolusjonen tvinger staten til en mer aktiv innstilling til produksjonens problemer. Vi føres inn i det som kalles planøkonomi. Begrepet planøkonomi defineres i alminnelighet som en aktiv og centralisert ledelse av produksjonen. Det er ikke ensbetydende med sosialisering, med uttrykket menes at produksjonen i et land gjøres til gjenstand for en bevisst planlegging med det formål å skaffe såvidt mulig full beskjeftigelse. Dette kan imidlertid vanskelig skje uten at de offentlige myndigheter gjennom stat og kommune tar del i planleggingen av produksjonen. Nest praktisk for etterkrigstiden er det at det offentlige og det private næringsliv og dets organisasjoner samarbeider for å stikke ut en plan og legge til rette forutsetningen for full beskjeftigelse - alt etter den politiske oppfatning som preger styret i landet og det økonomiske system som er gjellende.

I alminnelighet vil dette si at det offentlige setter opp et program for sin bygge- og anleggsvirksomhet og innordner disse arbeider i den felles plan for beskjeftigelsen. Videre at stat og kommune i sin skatte- og sosialpolitikk legger an på å oppmuntre foretagsomheten og følger en linje som bidrar til å skape utjevning mellom virksomheten i gode og dårlige tider. Før krigen innskrenket det offentlige seg til dette. Slik som forholdene ligger an etter denne krigen, vil det være nødvendig å gå videre. Det må treffes forholdsregler for å regulere investeringen, både den private og den offentlige. Til en viss grad forsøkte man seg med en slik regulering også før krigen. Men man innskrenket seg vesentlig til å bruke diskontoskruen som regulator. Renten ble hevet etterhvert som høykonjunkturen nærmet seg klimaks og senket når konjunkturen viste tendens til å gå ned. Nå gjør ikke forholdene det mulig å bruke rentemidlet med samme utsikt til effekt som før. Det kan også diskuteres om diskontoen før krigen hadde sårlig konjunkturutjevne betydning.

Målet full beskjeftigelse er umiddelbart knyttet til flere andre store problemer. Skal målet nåes, må man først og fremst bli herre over konjunktursvingningene. Hva er det som batinger konjunkturerens veksling, det vil si vekslingen mellom gode og dårlige tider? Minst hundre teorier eksisterer om dette før krigen, men i alminnelighet så man fenomenet i sammenheng med forandringene i kapitalinvesteringen, det vil si forandringene i etter spørsele etter og forbruket av kapitalvarer eller mer populært uttrykt ny anlegg og utvidelser innen produksjonsvirksomheten.

Menneksets behov for mat, klær og andre livsformødenheter er noenlunde konstant. Det er et visst minimum som må dekkes, hvor langt man går over dette avhenger av faktorer som kjøpeevne, sparesansen innen folket, den tilvante levestandard etc. At behovet for rene forbruksvarer er konstant, vil igjen si at avsetningsmulighetene for jordbruk og fiskerier og for den industrien som produserer forbruksvarer er noenlunde konstante. Avsetningsmulighetene avhenger av kjøpeevnen. Men den svinger med virksomheten innen den delen av næringslivet som kalles kapitalvarerindustrien, innen jern- og stål-, maskin- og gruveindustrien, som igjen svinger med anleggs- og byggevirkomheten.

Det gjelder å sikre denne virksomheten en jevn avsetning. - Den økonomiske utvikling har vært bunnet til store behov som er oppstått ved utnyttelsen av oppfinnelser i kommunikasjoner og industri. Vi kan bare tenke på jernbanebyggingen og på utviklingen av nye industrier med produksjon av f. eks. biler, radioer, kjøleskap. En slik utvikling foregår stadig. Men den blir etterhvert mangfoldigere og mindre lett overskuelig. Når det skjer

tilbakeslag, så skyldes det overdrivelser. Investeringen blir for stor i forhold til øyeblikkets behov. Vi kjenner slike kriser fra skipsfarten, særlig tankfarten, fra sølvrevavlén, hvalfangsten og boligbyggingen. Nytt, ingens i været og hever kjøpekraften. Virkningen sprer seg gjennom hele det økonomiske livet og påvirker både den enkeltes og statens og kommunenes finanser og levestett. Men når kulminasjonen er nådd, melder tilbakeslaget seg og virkningen går igjen gjennom hele samfunnet og får også følger for forbruksvareproduksjonen. Kjøpeevnen minsker, produksjonen synker over alt og arbeidsløsheten tiltar.

I et sunt samfunn er det alltid en økonomisk vekst som gir seg uttrykk i stigende levestandard og stadig høyere produksjon og omsetning. Man regner for krigen den normale veksten i verden til et par prosent pr. år. Når vi ser på f. eks. de norske produksjons- og beskjeftigelsestallene, springer det sterkt i øyene hvor meget beskjeftigelsen har svinget og hvor langt vi har vært fra det nå etterstrevede målet: konjunkturutjevning og konstant full beskjeftigelse. Tallene viser også at det mangler meget på at staten har ført en målbevisst beskjeftigelsespolitikk. Tvertimot, statens egen virksomhet har øket med den private i gode tider og avtatt i de dårlige.

Den norske industristatistikken viser en svingning i utførte timeverk i perioden 1926-38 mellom ca. 260 millioner og ca. 385 millioner. I lavkonjunkturårene etter 1930 var timeverktallet ca. 300 millioner om året, i høykonjunkturåret 1937 384 millioner. Den utbetalte lønn svinger selvsagt med beskjeftigelsen, men det er en jevnere stigningskurve. I 1930 var lønningene 362 millioner, i 1938 ca. 500 millioner. Det gir uttrykk for lønningens og dermed levestandardens økning. Men hele stigningen er ikke reell, prisstigningen kommer til. Ser vi på den private bygge- og anleggsvirksomheten - som ikke er innbefattet i de nevnte tallene - så viser den en ennå sterkere stigning - nemlig fra under 30 millioner timeverk i 1930 til ca. 55 millioner i 1939. Statens anlegg- og byggevirkomhet steg samtidig fra 19,5 mill. timeverk i 1930 til 35 mill. i 1939. Den var lavest, meget lavere i de dårlige årene, og høyest, meget høyere i høykonjunkturårene.

Forklaringen er selvsagt at statens finanser svinger med tidene og at budgøttmessige hensyn fører til reduserte bevilgninger i dårlige tider. Først når det blir riktig kritisk er staten og kommunene tvunget til å sette igang "nødsarbeider". Isteden burde staten føre planøkonomi med balansering av budgettene over lengre perioder, med igangsettelse av "ikke-rentable" offentlige arbeider i dårlige tider etc.

I overgangstiden blir plan en absolutt nødvendighet. Soldater, flygere etc. kommer fra utlandet med berettiget krav om beskjeftigelse. Dertil kommer de 150.000 personer som nå arbeider direkte for tyskerne. De kan ikke uten videre gå tilbake til sine gamle beskjeftigelser. Når det gjelder industriarbeidere vil fabrikkene i den første tiden mangle brænsel og råvarer for å komme igang. Tyskerne har mer eller mindre ødelagt båtene for fiskerne etc. På lengre sikt vil også eksport- og avsetningsmulighetene spille inn. Dernest er det store arbeider som det haster med og som må utføres for andre. Vi har hele gjenoppbyggingen etter krigens herjinger. For å sette igang industrien og byggevirkomheten, må det skaffes brænselsmidler, råstoffer og maskiner fra utlandet. Dertil mat, klær og andre formødenheter til befolkningen, hvis garderobe er utslitt og hvis fysikk er preget av mangelfull ernæring. Jordbruket trenger kraftfor for å få opp produksjonen av meieriprodukter og kjøtt. Kort sagt, det vil være et veldig behov for valuta. Men det vil ta tid før eksporten kommer igang, og vår handelsflåte er redusert til det halve. Vi kan ikke regne med mer enn 50% av fraktinntektene før krigen og 3/5 av eksportinntektene det første året etter at produksjonen er kommet igang. De oppsparte fraktinntektene vil ikke strekke til. Det blir nødvendig å låne fler hundre millioner kroner i utlandet og likevel spare inn på importen.

Det betyr at vi blir bunnet til rasjonering, til importregulering og valutakontroll i tiden framover og til streng priskontroll. Man kan ikke bære si: Vi får sette igang den innenlandske produksjonen. Dertil trengs

materieler, maskiner og branselsmidler som må importeres. Veiløp og husbygging skaffer ikke mat og klær. Det forutsetter import, og jo større jo større krigsøkonomien, dvs virksomheten, er.

Derfor blir det nødvendig med en forholdsvis stor kapitalinvestering i produksjonen som er innført under krigen. Men den må bli positiv, ikke negativ under tyskernes regime. Arbeidskraften må dirigeres til de virksomheter som først trengs og som derfor må få fortrinnsrett til valutatildeling. Det betyr igjen at kapitalinvesteringen må reguleres. En plan må utarbeides som samarbeider alle hensyn slik at det blir en økende vekst i våre ressurser. Eksporten, skipsfarten, fiskeeriene og jordbruket må planmessig gjennøys og utvides. Bare på den måten kan vi skaffe oss - og etterhvert øke tilgangen på - de livsformødenheter og goder som vi har manglet eller fått for lite av under krigen, bare på den måten kan vi ha håp om å nå fram til den grad av bevegelserfrihet som vi måtte ønske, og bare på den veien kan vi nå målet: full beskjeftigelse og øket levestandard.

Det skulle ikke mangle arbeidsoppgaver. Byggevirksomheten og skipsbyggingen er begge sterkt arbeidsslukende virksomheter. Omkring 60% av f.eks. et skips kostende går til arbeidslønn. I Norge trenger vi å bygge 5 à 600 000 tonn om året i en 8-10 års periode etter krigen. Før krigen bygget vi i gjennomsnitt 60 à 70 000 tonn dv. herhjemme, men våre verksteders kapasitet kan bringes opp i 200 000 tonn dv om året. En slik økning ville bety meget også for resten av jern- og maskinindustrien, som er den største industrien vår målt etter arbeiderantall. En stor jernimport blir da nødvendig. Hjemme industrien skulle ha gode vilkår om den får råstoff nok; likeså treforedlings- og trelastindustrien. På verdensmarkedet vil det bli mangel på disse varene. I lengden spør det dog hvordan konkurransen med kanadierne vil løpe av og hvor effektiv den celluloseindustrien som er bygget opp i Sydstatene i USA kommer til å bli. Nye produksjoner vil kunne taes opp. - Det blir viktig at skattepolitikken ordnes slik at det skapes en spore for nødvendige nystartninger. Staten får tilpasse sin finanspolitikk til den nye politikken, den får balansere budgettene over perioder og gjøre beskatningen elastisk og "produktiv". Den får også - og det er meget viktig - gå inn for å gjøre sin anleggsvirksomhet konjunkturuttjevne. Bestillingene får plasseres når tidene begynner å bli dårlige. Det burde i det hele være god regel overalt: å investere i dårlige tider, for å tjene penger i de gode, en politikk som norske rederier har fulgt med gode resultater.

- 0 -

Snapshots fra Belgia.

1. To dager etter de alliertes landgang i Normandi sendte Londonkrigen ut en oppfordring til sabotasje i hele Belgia. Sabotasjeavdelingene gikk straks til verket. I nesten tre måneder anfallt de dag og natt tyske forbinneslinjer, beskyttet luftlandsetninger av tropper og materiell, samlet militære opplysninger og reparerte viktige anlegg som tyskerne hadde ødelagt. Den hemmelige armeen opprettet 75 utrustningsdepoter over hele landet som kunne utruste ca. 45 000 mann. Den 2. sept. ble ordren gitt til geriljakrig over hele landet. Fram til 20. sept. hadde den hemmelige armeen tatt ialt 10 000 fanger, deriblandt tre generaler.

2. Begistringen i det befriidd Bryssel skal ha vært enn større enn i Paris. Det var såvidt de britiske tommyene klarte å manøvrere seg gjennom den jublende og syngende folkemengden. En av dem sa: "Dette er første gang siden "day D" at noen har budt meg en sigarrett istedenfor å bomme meg for en."

3. En belgier tolket for en amerikansk journalist sin nasjons følelser i anledning befrielsen fra Gestapo-terroren. "Det jeg mener med frihet sa han, er å høre det ringe på døren min kl. 6 om morgenen og være sikker på at det er melkemannen."

4. Belgia har forsøkt alle utenrikspolitiske systemer. Nøytralitet, alliansepolitikk og noe midt mellom som ble kalt selvstendig politikk, desuten spilte landet en rolle i oppbyggingen og vedlikeholdet av det kollektive sikkerhetssystemet. Men p.g.a. av sin uheldige beliggenhet ble Bel-

gia likevel invadert, okkupert og plyndret av tyske tropper to ganger i løpet av 25 år. Trygghet og sikkerhet er derfor friskrevet for det belgiske folket. I et intervju i august i år uttalte den belgiske statsministeren Pierlot sin mening om morgendagens sikkerhetsproblemer.

"Verdensstatene var det ikke noe å si på", mener Pierlot, "men de s bestemmelser ble ikke satt igjennom. Feilen var at man brukte storslyggen så lenge Tyskland var svakt, mens man etterhvert som Tyskland ble sterkere og sterkere spredde ut medisinen slik at den tilslutt ble uten virkning. Vi belgiere gjorde vår plikt. Vi var med ved Rhinen og i Ruhr. Vi hadde sete i Geneve. Vi dro oss ikke unna noen forpliktelser. Locarnoavtalen fant belgiere rede for samarbeid. Men den søndagsettermiddagen da tyskerne i 1936 toget inn i Rhinland, styrtet både Versailles og Locarno sammen. Det fantes ingen sikkerhetspolitikk lengre - intet samarbeid innenfor en kollektiv ramme. Vi måtte selv beskytte vår sikkerhet. Vi dro oss inn i vårt skall. Det var kanskje ingen politikk. Det var en nødutvei. Vi avstod dermed fra å føre en aktiv utenrikspolitikk. Vi rustet opp 22 divisjoner og erklærte at vi ville slåss mot enhver angriper. Og det belgiske folket gav villig sitt bidrag til forsvaret. Hva mer kunne vi gjøre? Husk Münchenoverenskomsten." - På enkelte hold har man bebreidet Belgia at det ikke, før den annen verdenskrig bröt løs, ville innlate seg på et intimt militært samarbeid med England og Frankrike. "Jeg skulle gjerne ville se den europeiske småstaten som tar risken på å gå i krig et øyeblikk tidligere enn nødvendig", sa Pierlot. "Jeg har ennå til gode å møte den statsjefen i et lite land som resolutt fører igjennom en politikk som stemmer overens med de moralske prinsippene, for det fins kollektive sikkerhetsregler. Jeg ville beundre mannen, men jeg har aldri truffet ham. - Belgia var ikke nøytrale av overbevisning. Men vi hadde ikke noe valg.

For morgendagens Europa og for oss belgiere kan jeg bare se to veier. Den ene fører til en effektiv kollektiv sikkerhet. Den andre driver oss tilbake til isolasjon og mot en tredje verdenskrig. Vi kommer til å gå den andre veien bare hvis vi blir tvunget til det - hvis forsøket på å bygge opp et sikkerhetssystem går i vasken. - Sikkerhet er nemlig et livsvilkår. Uten sikkerhet kan man ikke legge planer for framtiden. Hva tjener det til å sammenkalle internasjonale konferanser og diskutere sosiale, økonomiske eller politiske reformer hvis man ikke kan være sikker på å beholde livet sitt eller landet sitt? - Skal vi ha et nytt Folkeråd? Jeg vet ikke. I så tilfelle er det mindre viktig at det blir verdensomspennende og omfatter alle stater enn at alle medlemsstatene har et felles mål. Av naturlige grunner er jeg mer interessert i det som skjer i vårt eget hjørne i verden. Vi håper at Storbritannia tar ledelsen i et sikkerhetssystem hvor franskmennene, hollenderne, luxemburgerne og belgiere står side om side. Våre fire land kommer til å bli ryggraden i et vest-europeisk sikkerhetssystem."

5. I den rekonstruerte belgiske regjeringen fortsetter Pierlotsom statsminister. De fleste medlemmene kommer fra den belgiske motstandsbevegelsen. 7 av regjeringsmedlemmene tilhører det katolske partiet (konservativt), 5 det sosialistiske, 3 det liberale, 2 det kommunistiske mens 2 er partiløse.

6. Den belgiske regjeringa har sperret alle bankinnskudd og skal dra inn alle løpende sødler. Nye sødler skal utstedes. Alt skal settes inn på å få slutt på inflasjonen. - 0 -

Fra Hjemmefrontens ledelse:
Vårt hemmelige våpen.

Tyskerne truer stadig med sine hemmelige våpen, som de skal sette inn i den siste avgjørende kamp, når nöden er størst. Vi har også et slikt våpen, et våpen som vi kan forsikre er effektivt og som vi ikke vil betenke oss på å bruke når situasjonen krever det.

Bruken av vårt hemmelige våpen kan imidlertid ikke improviseres, den må forberedes i sinnene og på annen måte.

Det er derfor nødvendig at kvinne som mann gjør seg fortrolig med at

det da kreves innsats av hver enkelt. Allerede nå skal det gis en del råd og anvisninger.

1. Signalet til aksjon blir i tilfelle gitt av Hjemmefrontens Ledelse.
2. Ordren utsendes gjennom den fri presse.
3. Ingen må la seg rive med i aksjoner som ikke er satt i verk av Hjemmefrontens Ledelse.

Spontane enkeltaksjoner har ingen sjanse til å kunne føres til en heldig slutt, men vil bare bringe nød og ulykke. Vår på vakt overfor nazistiske provokasjoner. I Oslo ble det således for en tid siden gjort et forsøk på å sette igang generalstreik i provokatorisk hensikt.

Skal aksjonen få den nødvendige slagkraft, må den omfatte alle, både ånds- og kroppsarbeidere, sjefar som underordnede. De få unntak som må gjøres vil det senere bli gjort klart rede for.

Med sikte på de vanskelige forsyningsforhold som kan oppstå, er det også tidligere rådet til å sørge for, såvidt mulig, å ha mat i huset.

Vi vet det er vanskelig, så smått det mer med mat fra før, men litt måtte kunne gjøres. Særlig må familier med spebarn søke å ha litt tørrmelk eller hermetisk melk i huset. De som måtte ha denslags, må vise sin samfunnsånd og overlate dette til familier med spebarn.

I en kritisk situasjon kan tilførselen av vann, gass og elektrisitet bli avstengt. Man bør derfor også på andre måter forberede seg. Forberedelsene bør gjennomføres uten unødig utsettelse, da en aksjon kan bli påkrevet når som helst.

En aksjon av slikt omfang vil ikke bli brukt uten nødvendighet, men krever våre interesser eller vår ære som folk det, så både kan og vil den bli satt i verk.

Da kreves det av hver nordmann at han følger parolen.

Den som svikter, vil for alltid bli merket.

Forsoning i Jugoslavia.

Mens de russiske hærer og de jugoslaviske partisanstyrker legger én stadig fastere jernring rundt Beograd, tyskernes hovedstøttepunkt i Jugoslavia, kommer meldingen i den fri jugoslaviske kringkastinga om at general Michailovitj nå har sluttet seg til marskalk Tito. Hermed er stridighetene mellom de to partisanhövdingene - som verden har fulgt med aldri sviktende interesse - forhøpentligvis slutt og de samlede krefter kan settes inn på en rask befrielse av de deler av landet som ennå er okkupert.

Etter at de tyske arméer i april 1941 hadde trampet Jugoslavia ned, trakk restene av den jugoslaviske hæren seg opp i de montenegriske fjell under ledelse av daværende oberst Drasja Michailovitj. I juni samme år åpnet han en geriljaoffensiv mot tyskerne, støttet til de storserbiske skytterlagene - "tsjetnisi". Hvilke militære og politiske planer Michailovitj enn hadde, så står det fast at han og hans menn i dette mørke krigsåret ga mot og håp til resten av det okkuperte Europa som delvis var lammet etter "knock-outen". Først et år senere begynte f. eks. de franske maquis-styrkene å gro fram.

Tyskernes - og de innenlandske quislingers - hensynsløst brutale "nyordning" av Jugoslavia, skapte etterhvert en alminnelig folkerøisning mot undertrykkerne; befolkningen ville heller dø med våpen i hånd enn å la seg slakte vergeløst ned. I løpet av høstmånedene 1941 dukket det opp flere og flere større og mindre partisangrupper som fikk kontroll over betydelige deler av landet. Michailovitj prøvde å innordne disse gruppene under seg; men alt våren 1942 kom det til brudd mellom de militære og de folkelige motstandsbevegelsene. De siste sluttet seg sammen i "Den nasjonale befrielesesarméen" under ledelse av den kroatisk metallarbeideren Josip Broz, "Tito" og snart gled tyngdepunktet i motstanden over til hans styrker.

Grunnene til fiendskapet mellom Tito og Michailovitj og til Titos seier var flere: Jugoslavia består av mange folkeelementer som har forskjellig livshistorie og forskjellige kulturelle tradisjoner. Dette har resultert i stadige rivninger, særlig mellom de to viktigste folkgruppene i staten,

serberne og kroatene. Det er sikkert feil på begge sider, men serbernes tendens til å spille herrefolk og drive en "storserbisk" politikk - en imperialistisk utenrikspolitikk og en anti-demokratiske innenrikspolitikk - er iallfall lite populær blandt de andre folkestammene. Og Michailovitj er - eller var iallfall - storserber. Et av målene hans med geriljakrigen mot tyskerne har nok vært å prøve å få strupetak på kroatene. Han regnet antagelig med at tyskerne måtte bryte sammen, og da ville han - og storserberne - stå som seierherrer i Jugoslavia. Men de tyske Balkan-arméer tilføyde ham alvorlige nederlag, som svekket hans styrker og ødela - den på forhånd meget lille - tillit han hadde hos befolkningen. Styrkene sine fikk han ikke rokruttet og leveransene fra de allierte svant inn. Generalen innskrenket seg til å holde en liten armé i fjellene og avvartet begivenhetenes utvikling. Han undergravde imidlertid ytterligere sin autoritet ved i så stor utstrekning å spare på sine styrker for å sette dem inn i det "rette" øyeblikk. Tito, en utvilsomt dyktig leder og organisatør, var mer aktiv, fordi han skjønnte hva som sveiset styrkene sammen: kamp. Michailovitj begynte også et tvetydig politisk spill for å ha sitt på det tørre. Det er lite sannsynlig at han har konspirert med tyskerne slik som det har vært påstått, men det skal være på det rene at han har hatt kontakt med bl.a. italienske fascistiske styrker for å skape en fascistisk anti-tysk blokk. Michailovitj selv benekter på det voldsomste beskyldningen om at han er samarbeidsmann eller quisling. At han nå er gått med Tito, beviser i og for seg intet. - De storserbiske styrkene skrumpet etterhvert inn til 10-20 000 mann, mens Titos arme snart utgjorde flere hundre tusen. Dette skyldtes først og fremst at Tito bygget på et bredt folkelig grunnlag. Personlig er han nok kommunist og holdes under armene av Moskva, men bevegelsen hans er en folkefrontbevegelse av alle krefter i Serbia og Slovenia og for en stor del også i Kroatia, og de ikke-kommunistiske partiene dominerer bevegelsens politiske linje. De vestallierte som i begynnelsen stilte seg noe reserverte til den kroatisk metallarbeideren, oppdaget også dette etterhvert. De innskrenket leveransene til Michailovitj og sendte den til Tito isteden.

Konflikten var ikke bare en strid mellom to partisanhövdingene. Det store politiske spill gikk høyt. Michailovitj var blitt utnevnt til krigsminister i den jugoslaviske eksilregjeringen i London, som representerte de samme storserbiske tendensene. Kong Peter var politisk et ubeskrøvet blad, og var ikke særlig populær i hjemlandet hvor man husket faren kong Alexanders diktatoriske regime. Regjeringen var imidlertid anerkjent av de allierte.

Men skritt for skritt manøvrerte Tito seg fram. I de områder hans styrker etterhvert befridde ble det opprettet regulært pengesvesen, postvesen, skolevesen og utstrakt kommunalt selvstyre. Som et centralt organ ble det opprettet et antifascistisk råd "Avnaji" med advokat Ivan Ribar som sjef (Ribar var også president for den konsultative jugoslaviske forsamlingen i 1919). Partisanbevegelsen anerkjente ikke regjeringen i London. De vestallierte som hittil uten forbehold hadde støttet kong Peter og eksilregjeringen prøvde å megle mellom Tito og Michailovitj, men uten annet resultat enn at de ble oppmerksomme på den sistes noe tvilsomme forhold. I 1943 ble så det antifascistiske rådet omdannet til et slags parlament med 240 medlemmer, samtidig som det ble opprettet en nasjonalkomite - en provisorisk regjering - med et demokratisk program og Ribar som sjef. Eksilregjeringen (som var flyttet til Kairo) protesterte mot dette, men de vestallierte, som dog ikke ville slå hånden av den konstitusjonelle Kairo-regjeringen, anerkjente Tito som høyeste sjef for den jugoslaviske motstandsbevegelsen. Russerne gikk et skritt videre og anerkjente nasjonalkomiteen som Jugoslavias eneste lovlige regjering. - Brittene og amerikanerne konsentrerte seg der nest om å forlikke den jugoslaviske hjemmefronten og emigrantkretsene. Den storserbiske halv-fascistiske Puritsj-regjeringen måtte gå av og isteden ble det dannet et jugoslaviske tremannsråd med den sterkt antiserbiske kroaten dr. Subasitsj. Dette rådet har hatt flere overlegninger med Tito på jugoslaviske territorium og snig er oppnådd i flere viktige spørsmål. Dertil har kong Peter utropt Tito til uinnskrenket militær overstbefalende og forpliktet seg til å la en folkeavstemning avgjøre spørsmålet om hans krona.